

OLYMPSPORT

Ročník XXXVIII

číslo 1a – KNIHOVNIČKA

Česká asociace pro olympijskou a sportovní filatelii
Odborná společnost Svazu Českých filatelistů

RUČNÍ PŘÍLEŽITOSTNÁ RAZÍTKA

DO ROKU 1945

HAND COMMEMORATIVE POSTMARKS

UP TO 1945 YEAR

Jaroslav PETRÁSEK

PÁR SLOV NA ZAČÁTEK ...

Laskavému čtenáři se dostává do rukou další část katalogu sportovních razítek všech druhů, používaných na území Československa do roku 1992. Tentokrát je předmětem našeho zájmu přehled ručních příležitostných razítek do roku 1945. Seznámíme se tedy s příležitostnými razítky Rakousko-Uherska, Československa I, Protektorátu i Slovenského štátu. Prameny, které bylo při sestavování tohoto katalogu možno použít, nejsou příliš rozsáhlé. Monografie, katalog F.Novotného z roku 1947, katalog Pofis z roku 1957 a Nebeského katalog z roku 1971. Z poslední doby potom katalog Pressfil z roku 2004. Všechna tato díla vycházela prakticky z jediného pramene, z podkladů, uložených v Poštovním muzeu, z Poštovních věstníků doby první republiky a samozřejmě z vlastních sbírek autorů. V případě materiálů se sportovní tematikou jsou to zejména přátelé J. Justýn z Milevska (in memoriam), Peter Osuský z Bratislavy a J. Novotný z Brna. Prvovydání tohoto katalogu se v soukromém vydání 4 výtisků objevilo již v roce 1991 a na jeho znění se podílel i přítel B. Polák z Prahy. Všem jmenovaným patří můj vřelý dík za jejich spolupráci.

Razení razítek je chronologické podle data jejich prvního použití. Nejprve je uvedeno vždy identifikační číslo razítka, poté je tučně uveden text razítka v pořadí horní mezikruží a dolní mezikruží, případně horní a dolní kruhová úseč. Jednotlivé části jsou v popisu odděleny šikmým lomítkem. Text v jednotlivých částech mezikruží může být uveden ve dvou i více řádcích, potom i zde je oddělení naznačeno šikmými lomítky. Podle možnosti je u tohoto popisu dodržen i typ použitého písma (s patkami / bez patek nebo velká / malá), jsou-li na jednom řádku písma dvou velikostí, i to je v popisu zohledněno. Jako poslední, opět oddělený šikmým lomítkem, je rozlišovací znak, ať je umístěn kdekoliv. Až na výjimky není v popise uváděná náplň můstku razítka, kde je uveden datum, případně hodina použití.

Další řádek obsahuje nejprve datum použití razítka a poté i údaje o barvě. Právě údaj o datu použití razítka nemusí souhlasit s tím, co máte ve svých sbírkách. Zjistíte-li tedy jiné datum použití, budeme vám vděční za upozornění. Není-li uveden údaj o barvě razítka, je razítko vždy černé, u barevných razítek nutno podotknout, že existují razítka jedno i vícebarevná. U vícebarevných jsou všechny barvy uvedeny na jednom řádku, spojené znaménkem +. Existuje-li totéž razítko ve více barevných alternativách, je každá barva uvedena na samostatném řádku. Na konci tohoto řádku je uveden cenový údaj v Kč. První je hodnota razítka za otisk z ochoty, ať již na ústřížku, či na obálce bez dostatečné výplatní hodnoty, druhý je údaj na poštovně prošlé celistvosti se správnou výší frankatury. Zde nutno podotknout, že cena zde uvedená se týká základní sazby poštovního. U zásilek podaných doporučeně, expres nebo odeslané do zahraničí nutno cenu zdvojit až ztrojnásobit. Jistě není třeba připomínat, že se musí jednat o dokonalé, kvalitní a úplné otisky. Právě údaje o ceně razítka budou zřejmě zdrojem dohadů. Je pravdou, že stanovit jejich cenu je vždy do jisté míry závislé na subjektivním hodnocení toho, kdo cenu stanoví. Ostatně můžete zkoušet porovnávat ceny zde uvedené, s cenami v katalogu Pressfil z minulého roku a s vaším vlastním míněním. Pravdou je, že dobře prošlých celistvostí s odpovídající frankaturou z této doby je stále pomálu a nakonec i ústřížky s otisky těchto razítek z ochoty už nejsou za 1 až 3 Kč za kus jako dříve. Kresby většinou, pokud se v razítku vyskytují, nejsou popisovány, prakticky všechna razítka jsou vyobrazena, i když ne vždy v dokonalém provedení.

Případný další řádek je proveden šikmým písmem o menší velikosti a obsahuje další doprovodný popis, alternativy, poznámky apod. Razítka z období Rakousko-Uherska jsou popisována v základním principu obdobně, chybí údaj o datu použití a barvě razítka, která je ve všech případech černá. Cenový údaj je pouze jediný, výstřížky nejsou hodnoceny.

A few words for beginning ...

This catalogue contains hand commemorative postmarks of Austria, CSR I., Slovakia and Protektorat up to 1945. My best thanks for them help to J. Justýn (in memoriam), P. Osuský, J. Novotný and B. Polák. The sorting of postmarks is chronological according to data their 1st using.

At first is stated always identification number of postmark, after it it's fat stated text postmark in order upper annulus and lower annulus, if need be upper and lower segment. Single parts are in text separated oblique slash. Last, again separate oblique slash, is signature equipment, at be placed anywhere. Next line contains at first date using of postmark and after it the indications about colours. Isn't-if stated data about colours postmark, is the postmark always in black colour, coloured postmarks may be from one or more colours. At the end of this line is stated price in Kč. First is value of postmark on the cut, second is price of regulary mailed sending with correct postal fee. Appropriate next line is design sideways fine print with smaller sizes and includes next attendant description, options, notes etc. Postmark from period Austria-Ungarn are described likewise, the dates about using and colours of postmarks are missing, the coulour is only black, Price is one only, the cuts are not classificated.

Jaroslav Petrásek

v Českém Brodě, 7.11.2005

1891

- P1 PRAG AUSTELLUNG / PRAHA VÝSTAVA** 290.-
Číslovka v datu označující měsíc je arabská.
- P1a PRAG AUSTELLUNG / PRAHA VÝSTAVA** 140.-

Číslovka v datu označující měsíc je římská.

Existují dva typy tohoto razítka, lišící se označením měsíce v datumu dne použití. Běžnější je římská číslice, méně častá je číslice arabská. Razítko používal dočasně zřízený poštovní úřad, dočasně zřízený v Průmyslovém paláci v Královské oboře na Všeobecné zemské výstavě, pořádané na počest 100.výročí první Pražské průmyslové výstavy z roku 1791, konané ve dnech 1.5.- 31.10.1891. V průběhu výstavy, na které se podíleli též Sokolové, se uskutečnily cyklistické závody České ústřední jednoty velopedistů.

1892

- P2 BRÜNN SCHREIBWALD / BRNO PISÁRKY** 160.-

Poštovní úřad Brno Pisárky zahájil svoji činnost 19.6.1892 při příležitosti IV.Srazu Moravských ostrostřelců. Poté svoji činnost přerušil a opětně začal působit až při XIII.ročníku téhož srazu v roce 1901. V podstatě se tedy jedná o denní poštovní razítko, použité jako příležitostné.

1895

- P3 PRAG AUSTELLUNG / PRAHA VÝSTAVA** 100.-

Národopisná výstava se uskutečnila na Výstavišti v Královské oboře 10.5.- 23.10.1895. Při této výstavě byl postaven nový sokolský pavilon. Používané příležitostné razítko bylo stejné jako v roce 1891.

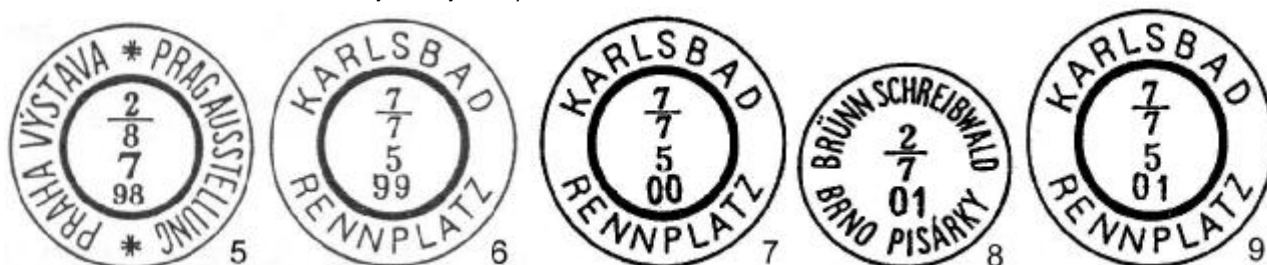
1898

- P4 PRAG AUSTELLUNG * PRAHA VÝSTAVA *** 400.-

Výstava architektury a sochařství od 15.6. do 19.9.1898, opět uskutečněná v Královské oboře byla velice zdařilou ukázkou technického pokroku. Kapitán Vandas a Hůlka uskutečnili první balonové lety na našem území.

- P5 PRAHA VÝSTAVA * PRAG AUSTELLUNG *** 120.-

Tato česko-německá varianta razítka je častější než předchozí varianta německo-česká.

1899

- P6 KARLSBAD / RENNPLATZ** 300.-

V červenci se uskutečnily první dostihy v Karlových Varech. Poštovní úřad Karlovy Vary zřídil přímo na závodišti svou pobočku s uvedeným razítkem a stejně se zachoval i v následujících dvou letech. Od roku 1902 zde přejímku pošty zařizoval poštovní úřad Karlsbad-Meierhofen.

1900

- P7 KARLSBAD / RENNPLATZ** 500.-

Viz rok 1899.

1901

- P8 BRÜNN SCHREIBWALD / BRNO PISÁRKY** 300.-

XIII.ročník Srazu Moravských ostrostřelců, viz rok 1892.

- P9 KARLSBAD / RENNPLATZ** 500.-

Viz rok 1899.

1903

- P10 PARDUBICE VÝSTAVA / PARDUBITZ AUSTELLUNG** 200.-

Východočeská průmyslová, hospodářská a umělecká výstava v Pardubicích se uskutečnila 25.7.-15.9. Na této výstavě byl poprvé vybudován samostatný sportovní pavilon a proběhla řada kulturních a sportovních soutěží.

1906

- P11** CHUCHLE ZÁVODIŠTĚ * KUCHELBAD RENNPLATZ / a 700.-
Rozlišovací písmeno „a“ je u razítka P12 nahrazeno druhou hvězdičkou.
- P12** CHUCHLE ZÁVODIŠTĚ * KUCHELBAD RENNPLATZ * 200.-
Obě předchozí razítka byla používána 20.9.- 26.10.1906 ke slavnostnímu zahájení prvních dostihů v Chuchli u Prahy. Není vyloučeno ani použití těchto razítek v pozdějším období.

1908

- P13a** PRAHA, JUBIL.VÝSTAVA * PRAG, JUBIL. AUSSTELLUNG / a 50.-
Jubilejní průmyslová výstava v Královské oboře měla ryze český ráz a stala se velkolepou přehlídkou uměleckého a společenského života. Zúčastnily se jí četné slovanské delegace ze zahraničí. Vydána byla i celinová dopisnice 5 hal s portrétem panovníka a pohledy na Prahu a Karlův Týn. NA několika sportovních soutěžích se podíleli i sokolové.
- P13b** PRAHA, JUBIL.VÝSTAVA * PRAG, JUBIL. AUSSTELLUNG / b 70.-
- P13c** PRAHA, JUBIL.VÝSTAVA * PRAG, JUBIL. AUSSTELLUNG / c 70.-
- P13d** PRAHA, JUBIL.VÝSTAVA * PRAG, JUBIL. AUSSTELLUNG / d 70.-
- P13e** PRAHA, JUBIL.VÝSTAVA * PRAG, JUBIL. AUSSTELLUNG / e 70.-

1912

- P14a** VI.SLET SOKOLŮ / PRAHA – PRAG / a 200.-
Obě razítka byla používána v intervalu 28.6.- 1.7.
- P14b** VI.SLET SOKOLŮ / PRAHA – PRAG / b 400.-
Razítko s rozlišovacím znakem „b“ je mnohem méně časté. Viz KOS 9, str.8.
- P15** MLADÁ BOLESLAV VÝSTAVA * JUNGBUNZLAU AUSSTELLUNG / a 160.-
Na průmyslové a zemědělské výstavě nechyběly výrobky známé firmy Laurin & Klement, výrobců motocyklů a automobilů, předchůdců dnešní Škodovky. Razítko používáno v intervalu 17.6.- 9.9.

1913

- P16** 100 JAHRFEIER M.FAHNENWEIHE D.K.K. SCHUTZENKORPS / BÖHM.LEIPA 160.-
Oslavy 100 let založení C.k.střeleckého sboru.

1914

- P17** BUNDESFEST / * WARNSDORF * --
Spolkové slavnosti německých turnerů. Razítko používáno pouze 25.7.1914.
- P18** NORDBÖHM. GAUTURNFEST / * BÖHM.KAMNITZ * --
32.Severočeské oblastní cvičení německých turnerů. Razítko používáno pouze 15.7.1914.Jiný pramen uvádí den použití 28.7.1914.

oo

V prosinci 1969 vyšlo sedmé číslo Olympsport. Na straně 9 v rubrice Drobečky píše autor, zřejmě tehdejší vedoucí OS pan Bušek ze Strakonice o sportovních příležitostných razítkách z našeho území v období Rakousko-Uherska. Je zajímavé, že tam nebyla všechna zde publikovaná razítka, převzatá z Votočkovy monografie, ale je ještě zajímavější, že tam naopak byla razítka, která dále uvádím s tím, že není prokázáno, že tato razítka skutečně existovala, ani nevím, jak vypadala. Možná, že se podaří něco zjistit vám ... V tom případě nezapomeňte informovat v našem zpravodaji ostatní členy. Zmíněný seznam je zde

IGLAU 24.6.- 5.7.1899 VII.Mährisches Landesschiesen
SCHREIBWALD 27.6.- 9.7.1901 VIII.Mährisches Landesschiesen

TROPFAU 22.- 24.7.1911
 SCHREIBWALD 28.6.- 6.7.1914
 KONIGSFELD 28.- 29.6.1914

Kresisturnfest (fialové)
 XIII. Mährisches Landesschiessen
 Sokolfest

1919

- 1/19 Sokolský slet ve Znojmě / Č.S.P.
 24.VIII. černá 50.- 400.-
Název pošty na PR neuveden.

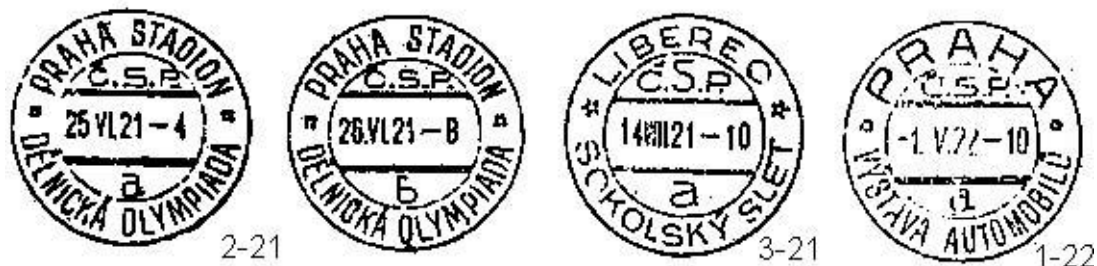
1920

- 1a/20 PRAHA / VII.VŠESOKOLSKÝ SLET / Č.S.P. / a
 1b/20 PRAHA / VII.VŠESOKOLSKÝ SLET / Č.S.P. / b
 1c/20 PRAHA / VII.VŠESOKOLSKÝ SLET / Č.S.P. / c
 25.VI.- 6.VII. černá 30.- 250.-

1921

- 1/21 PRAHA / MASARYKOVY HRY / Č.S.P. / a
 4.VI. černá 100.- 500.-
Totéž razítko s rozlišovacím znakem „b“, uváděné v některé literatuře, zatím nebylo doloženo.
- 2a/21 PRAHA STADION / DĚLNICKÁ OLYMPIADA / Č.S.P. / a
 2b/21 PRAHA STADION / DĚLNICKÁ OLYMPIADA / Č.S.P. / b
 25.- 30.6. černá 150.- 400.-
- 3/21 LIBEREC / SOKOLSKÝ SLET / Č.S.P. / a
 14.VIII. černá 150.- 500.-

1922

- 1/22 PRAHA / VÝSTAVA AUTOMOBILŮ / Č.S.P. / a
 22.4.- 1.V. černá 100.- 300.-
- 2/22 BRNO – SLET ORELSTVA / Č.S.P. / a
 20.VII.- 16.VIII. černá 120.- 300.-

1923

- 1/23 NOVÝ SVĚT * NEUWELT / VII.LYŽECKÝ KONGRES * VII.CONGR. INTERNAT. DU SKI / Č.S.P.
 7.II.- 10.II. černá 200.- 800.-
Tento lyžařský kongres byl velkým úspěchem sportovní diplomacie J.Rösslera-Ořovského. Uskutečnil se v Praze, v Harrachově se konaly velké lyžařské závody. Skutečně poštu prošlých zášilek, odeslaných z Harrachova je minimum, běžnější jsou zásilky odeslané z Prahy do Harrachova, kde PR bylo použito jako přichoží. Zřejmě šlo o iniciativu R.Ořovského.

1924

1/24 KARLOVY VARY I.TĚL.SLAVNOST D.T.S.S. / KARLSBAD I.TURNFEST A.T.S.V.
6.VIII. černá 100.- 300.-

1925

PR OLYMPIJSKÝ KONGRES 1925

Toto PR existuje ve třech typech. I.typ byl používán na hlavní poště v Jindřišské ulici, druhý typ u dočasně zřízeného poštovního úřadu v budově Národního muzea a III.typ u dočasné přepážky v Tyršově domě na Újezdě. Tato přepážka služebně podléhala dočasnému poštovnímu úřadu v Národním muzeu. Typy razítka skutečně existují pouze tři a nikoliv čtyři, jak se mylně domnívají někteří autoři (Mauricio Tecardi, autoři katalogu Pressfil). V můstkové části razítka je postupně uveden datum v pořadí den, měsíc (římskou číslicí), letopočet (poslední dvojčíslí) a přes pomlčku hodina použití.

Všechny tři typy razítka byly otiskovány v černé barvě. V den zahájení kongresu, tedy 29.května, byly provedeny zkoušky otisků i v jiných barvách. Znamé jsou otisky červené, fialové a světle modré, zcela výjimečné jsou červené otisky ze dne 24.května. Všechny barevné otisky byly provedeny razítkem I.typu a lze tedy předpokládat, že byly provedeny na hlavní poště v Jindřišské ulici. Protože toto barevné použití razítek nebylo oficiální, lze je považovat za tiskové zkoušky barev.

Rozlišení jednotlivých typů je poměrně snadné podle následujících rozlišovacích znaků.

- A porušení vnitřního kruhu razítka
- B vzájemná poloha písmene O ve slově OLYMPIQUE a písmen O a D ve slově MEZINÁRODNÍ
- C počet paprsků hvězdiček po stranách nápisu PRAHA a jejich velikost
- D pomlčka mezi letopočtem a hodinovým údajem
- E poloha levého horního rohu písmene M ve slově MEZINÁRODNÍ proti vodorovné horní čáře datového můstku.

1//25 PRAHA / MEZINÁRODNÍ KONGRES OLYMPIJSKÝ / CONGRES OLYMPIQUE INTERNATIONAL / 1925

1-25/I.typ

Razítko I. typu

Příležitostné razítko I.typu bylo používáno od 24.5. do 5.6.1925 na hlavním poštovním úřadě v Jindřišské ulici. První den, tedy 24.5. bylo po určitou dobu nasazeno též u dočasné příležitostné přepážky v Tyršově domě, který se toho dne otevíral.

- A vnitřní kruh razítka je úplný a neporušený
- B písmeno O je umístěno pod mezerou mezi písmeny O a D
- C hvězdičky mají po osmi paprscích a průměr 2 mm
- D pomlčka mezi letopočtem a hodinovým údajem je
- E roh písmene M je přesně proti vodorovné čáře

Posledním doloženým dnem použití razítka I.typu bylo 5.června v 16 hodin. Příležitostná razítka všech tří typů byla používána prakticky výhradně pro

Letecký doporučený dopis Praha – Mariánské Lázně, zajímavý tím, že jako frankatura nejsou použity kongresové známky, ale známky II.letecké emise. PR I.typu, odesláno 3.6.1925 ve 12.00.

znehodnocování kongresových známek a dopisnic. Výskyt příležitostných razítek na zásilkách s nekongresovými známkami je minimální. Razítka II. a III. typu byla používána pouze do 4.června.

Kongresová dopisnice s přitiskem ve žluté barvě, odeslaná z Prahy do Rudolfova 29.5.1925. PR I. typu.

1/II/25 PRAHA / MEZINÁRODNÍ KONGRES OLYMPIJSKÝ / CONGRES OLYMPIQUE INTERNATIONAL / 1925

1-25-II.typ

Razítko II. typu

Příležitostné razítko II. typu bylo používáno od 24.5 do 4.6.1925 u dočasně zřízeného poštovního úřadu, který byl umístěn v Pantheonu Národního muzea na Václavském náměstí. Rozlišovací znaky jsou následující.

- A vnitřní kruh razítka je v několika místech přerušen a to v levé straně datového můstku
- B Písmeno O ve slově OLYMPIQUE je přímo pod písmenem D
- C hvězdičky mají po osmi paprscích a průměr 2,5 mm
- D pomlčka mezi letopočtem a datovým údajem chybí
- E roh písmene M je téměř o 2 mm níže než horní vodorovná

čára můstku

Doporučený dopis, odeslaný 1.6.1925 z Prahy do Mariánských Lázní, pře frankovaný o 0,50 Kč, razítkovaný PR II. typu.

Nejcharakterističtější znakem tohoto typu razítka jsou chybějící části vnitřního kruhu v jeho levé části. Protože u některých otisků jsou patrné zbytky chybějící oblouku, dá se předpokládat, že příslušná část razítka byla výrobcem úmyslně mechanicky odstraněna a to ještě před jeho uvedením do provozu, neboť úprava je patrná již na otiscích z 24. května 1925. Otisky zřejmě nebyly odstraněny dokonale, takže v případě použití měkké podložky jsou otisky nedokonale odstraněných zbytků více viditelné, u tvrdší podložky je tomu naopak.

1/III/25 PRAHA / MEZINÁRODNÍ KONGRES OLYMPIJSKÝ / CONGRES OLYMPIQUE INTERNATIONAL / 1925

Razítko III. typu

III. typ razítka používala od 24.5. do 4.6. dočasná poštovní přepážka, umístěná v Tyršově domě. Tato přepážka služebně podléhala činnosti dočasného poštovního úřadu v Národním muzeu. Identifikovat toto razítko lze podle následujících rozlišovacích znaků.

1-25/III.typ

- A vnitřní kruh razítka je přerušen na několika místech v pravé části na celou šířku datového můstku
- B písmeno O ve slově OLYMPIQUE je umístěno jako u I. typu razítka
- C hvězdičky mají průměr 2,5 mm, ale levá hvězdička má devět paprsků
- D pomlčka mezi letopočtem a hodinovým údajem chybí
- E roh písmene M je pouze o necelý mm níže než horní vodorovná čára můstku

Nejcharakterističtější znakem je opět důsledek dodatečné snahy o odstranění části vnitřního kruhu razítka, tentokrát ovšem na jeho pravé straně. I zde bylo odstranění provedeno před uvedením razítka do provozu, bohužel s horší kvalitou vlastního provedení. 29.5. je již část kruhu odstraněna dokonaleji, při tom však zřejmě došlo k poškození horních písmen SKÝ ve slově OLYMPIJSKÝ.

Doporučený dopis v tuzemsku, zasláný 29.5.1925 okolo poledne do Bakova nad Jizerou. Výplatné 3,50 Kčs přeplaceno o 0,50 Kčs. Použito PR III. typu. Takhle působí dopis na první pohled. Jenže my víme, že R nálepka byla zřejmě dolepená dodatečně, stejně jako dopsaná adresa. Všechny dopisy řádně prošlé jako R zásilky mají totiž vylepené nálepky s číslicemi čtyřmístnými a začínajícími devítkou. Takže tohle je falzum.